

УДК 325.54:340.132.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-75-80

Ольга ЧЕПІК-ТРЕГУБЕНКО[©]

кандидат юридичних наук

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Розкрито роль інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав внутрішньо переміщених осіб в Україні в умовах воєнного стану. Наголошено, що на сучасному етапі розвитку Української держави продовження правотворчих та державотворчих перетворень можливі, у тому числі, завдяки активній позиції громадян України та їхній діяльності через різноманітні організації. Інститути громадянського суспільства сьогодні посідають особливе місце у забезпеченні прав внутрішньо переміщених осіб.

Зауважено, що активність окремих громадян щодо розвитку демократичної, правової держави стала основою для розвитку громадянського суспільства в Україні та уможливила на сучасному етапі інтенсивно працювати і самоорганізовуватися у непередбачувані та складні для українського суспільства часи. Акцентовано, що саме самоорганізація суспільства є одним із ключових чинників розвитку громадянського суспільства.

Підкреслено, що головне завдання органів публічної влади – уникати втручання у функціонування інститутів громадянського суспільства та їх організацію (звісно, що крім того, коли дії громадських організацій є неправомірними) та підтримувати у необхідних ініціативах, особливо зараз, в умовах воєнного стану, коли складно всім громадянам держави, а внутрішньо переміщеним особам через вимушене залишення свого постійного місця проживання складно подвійно. В умовах воєнного стану особливе місце серед громадських рухів відіграють волонтери.

Перспективним і практично важливим напрямом для наукового осмислення є розкриття ролі та механізмів впровадження і реалізації інституту медіації у вирішенні спірних ситуацій між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства.

Ключові слова: людина і громадянин, внутрішньо переміщені особи, забезпечення прав і свобод, інститути громадянського суспільства, органи публічної влади, воєнний стан.

Постановка проблеми. Продовження правотворчих та державотворчих трансформацій, навіть в умовах воєнного стану, можливі, у тому числі, завдяки активній позиції громадян України та їхній діяльності через різноманітні організації, що сьогодні посідають особливе місце у забезпеченні прав людини. Враховуючи широкомасштабність проблематики забезпечення прав та свобод людини і громадянина, тематика щодо ролі інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав внутрішньо переміщених осіб в Україні має важливе теоретико-прикладне значення для юридичної науки та державно-правового розвитку Української держави. Масштабність та складність вказаної проблематики підтверджується таким.

В Україні зареєстровано майже 5 млн внутрішньо переміщених осіб, а фактична кількість їх сягає 7 млн. Водночас тимчасовий притулок за межами України знайшли понад 5 млн українців [1; 2, с. 15]. Наведені цифри є безпосереднім свідченням того, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування ні організаційно, ні інституціонально не спроможні вирішити це завдання без активної участі громадського сектора. Тож сьогодні, зважаючи на нові реалії та визначені вектори розвитку, важливо вдосконалювати існуючі та напрацьовувати нові механізми залучення інститутів громадянського суспільства до участі у державних справах та забезпеченні прав людини.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання місця та ролі інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав та свобод

людини і громадянина досліджували О. Батанов, Д. Білокопитов, А. Жуковська, М. Козюбра, А. Колодій, А. Костенко, В. Кравченко, В. Лемак, П. Любченко, М. Месюк, Л. Наливайко, М. Орзіх, Ю. Парубець, О. Петришин, Л. Погоріла, К. Постол, Ю. Разметаєва, В. Селіванов, О. Скрипнюк, С. Соляр, О. Ступак, В. Тацій, Ю. Шемшученко, В. Шаповал та ін. Безпосередньо ролі інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав та свобод внутрішньо переміщених осіб присвятили увагу О. Касперович [3], А. Коршун, Л. Наливайко [4; 5], Н. Кошляк [6; 7], О. Панькова та ін. Таким чином, проблематика місця та значення інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав та свобод внутрішньо переміщених осіб не представлена належною кількістю досліджень та потребує комплексної уваги науковців.

Мета статті – надати теоретико-правову характеристику ролі інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав внутрішньо переміщених осіб в Україні в умовах воєнного стану та повоєнного періоду.

Методологічне підґрунтя дослідження склали загальнофілософські підходи, загальнонаукові та правознавчі методи. Діалектичний підхід уможливив розкриття ролі інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав внутрішньо переміщених осіб в Україні у різних державно-суспільних процесах. Системний підхід використано для пізнання підстав та умов визначення інститутів громадянського суспільства як суб'єктів у забезпеченні прав та свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні. Використання антропологічного підходу сприяло розкриттю процесу формування уявлення про інститути громадянського суспільства як про інструменти забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. Історичний метод застосовано для вивчення становлення та розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні як суб'єктів забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Логічний метод застосовано під час обґрунтування та аргументації різноманітних авторських позицій.

Виклад основного матеріалу. Громадянське суспільство України розвивалося протягом тривалого часу в умовах суперечливої державної політики у цій сфері та відсутності широкої соціальної бази для функціонування громадських інституцій. Влада не тільки не сприяла формуванню інститутів громадянського суспільства, а й намагалася призупинити формування третього сектора, взяти його під контроль, сприяла формуванню «ручних» громадських організацій. Громадський сектор був позбавлений функцій реального впливу на державну політику та ефективного контролю за діяльністю влади. За відсутності справжньої демократії єдине, на що могли сподіватися громадські організації у своїй діяльності, – це окреслити коло проблем, що потребують вирішення. Водночас із поступовим розв'язанням соціально-економічних проблем з кінця 1990-х рр. зростає чисельність активного середнього класу [8, с. 138–139]. Активність та бажання окремих громадян розвивати демократичну, правову державу стали основою для розвитку громадянського суспільства в Україні та уможливили на сучасному етапі інтенсивно працювати та самоорганізовуватися у непередбачувані та складні для українського суспільства часи. Самоорганізація суспільства є одним із ключових чинників у розвитку громадянського суспільства, що, у свою чергу, виступає взаємообумовленим явищем у формуванні та розвитку демократичної, правової держави.

Ретроспективний погляд на події, що відбуваються в Україні, та ті суспільні зміни, що вони спричинили, доводять значущість і ефективність конструктивних проявів соціальної самоорганізації українських громадян, у тому числі членів приймаючих територіальних громад, самих ВПО. Процеси становлення та зміцнення інститутів громадянського суспільства в Україні перейшли на якісно новий рівень. Саме громадянське суспільство виявило свою суб'єктність, надаючи гідні відповіді на гострі виклики часу [3, с. 55; 9]. У Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 рр. визначено, що становлення демократичної, правової та соціальної держави тісно пов'язане з розвитком громадянського суспільства як сфери суспільної діяльності громадян, які об'єднуються для прийняття спільних рішень, а також захисту прав та інтересів, досягнення спільного блага. Важливою ознакою сталості громадянського суспільства є функціонування інститутів громадянського суспільства, за допомогою яких громадяни та суспільні групи забезпечують самоорганізацію, представництво, реалізацію і захист прав та інтересів [10]. У цьому зв'язку головним завданням органів публічної влади є уникати втручання у функціонування інститутів громадянського суспільства та їх організацію (звісно, що

крім того, коли дії цих інститутів є неправомірними) та підтримувати у необхідних ініціативах, особливо зараз, в умовах воєнного стану, коли складно всім громадянам держави, а внутрішньо переміщеним особам через вимушене покинення свого постійного місця проживання складно подвійно.

Сучасні воєнні події демонструють неймовірну силу та масштабність волонтерського руху в Україні. Волонтери спільно з неприбутковими організаціями надають масштабну добровільну допомогу, координують діяльність центрів для внутрішньо переміщених осіб, потенційних переселенців та готують місця для їхнього розміщення, надаючи психологічну підтримку дітям та молоді, організують кампанії зі здачі крові, допомагають людям похилого віку, забезпечують транспорт до лінії фронту. Саме в цих сферах волонтерська діяльність виявилася найефективнішою під час війни. Нині держави розвиваються у динамічному глобалізованому середовищі, їм доводиться переосмислювати окремі функції, можливості та відповідальність перед своїми громадянами. Волонтерство за сучасних викликів стало важливим інструментом державної соціальної політики. Громадський сектор, представлений волонтерським рухом, наразі відіграє вирішальну роль у цьому процесі [11, с. 129]. Не маючи жодного наміру применшити значущість інших рухів, все ж зауважимо, що підтвердженням попередньої тези стали насамперед волонтерські рухи, яким вдавалося оперативно та якісно виконувати надскладні завдання, котрі потребували б більше часу для їх реалізації з боку органів публічної влади через бюрократичні процедури та інші чинники.

Неурядові організації створюють основу громадянського суспільства і є вирішальним стабілізуючим чинником, гарантом демократичного розвитку [12, с. 27]. У сучасному світі неурядові організації відіграють не менш важливу роль у процесах вироблення політики держави, аніж безпосередньо органи публічної влади [13, с. 150]. Становлення громадянського суспільства нерозривно пов'язане зі ступенем розвитку прав і свобод людини, їхнього захисту та забезпечення механізму реалізації. Означена проблематика ставала об'єктом для дискусій протягом багатьох століть та залишається актуальною донині. Оскільки соціальний і правовий прогрес – це передусім процес гуманізації суспільства, що передбачає утвердження прав і свобод особистості як найвищої цінності. Звідси визначальним чинником розбудови в Україні громадянського суспільства має стати створення умов, що сприятимуть визнанню людини, її прав і свобод найвищою соціальною цінністю [14, с. 359]. Концепція «людина, її життя та здоров'я є найвищою соціальною цінністю» регламентована Основним законом України. В умовах воєнного стану, з огляду на наявність мільйонів внутрішньо переміщених осіб та біженців, вказане має особливе значення та потребує повного усвідомлення й сприйняття себе як громадянина України та своїх співвітчизників найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини повинні бути не тільки обумовлені реальними соціальними потребами та юридично закріплені, а, головне, мають відповідати дійсним можливостям їх реалізації. Проголошені права і свободи громадянина гарантуються та здійснюються не тільки юридично, а й за допомогою економічних, політичних, соціокультурних засобів; вони мають визнаватися державою в особі її органів та посадових осіб, охоронятися і захищатися ними. Звідси, для ефективної реалізації принципу пріоритету прав і свобод людини пануюча в суспільстві правова культура має забезпечити особистість розумінням її можливостей, допомогти усвідомити свої права і свободи не лише як загальнодержавні цінності, а й як індивідуальні ціннісні орієнтації, навчити вмінню їх використанню [15, с. 194; 16]. Права та свободи людини і громадянина як ціннісний орієнтир розвитку суспільства водночас виступає основним вектором діяльності та розробки і впровадження механізмів забезпечення прав людини.

Права людини становлять ціннісну основу діяльності окремих людей або їх об'єднань. На підставі наявності прав можуть створюватися і функціонувати інституції громадянського суспільства, котрі одночасно виступають сферою реалізації прав людини і співпадаючих інтересів осіб. Для нормального функціонування інституцій останнього недостатньо спільності індивідуальних інтересів, підкріплених правом створювати їх, а потрібна ще й стійкість таких інтересів, підтверджена активними діями осіб із їх реалізації [17, с. 10–11]. У цьому контексті необхідно наголосити, що права та свободи внутрішньо переміщених осіб стали основою для створення низки громадських організацій в Україні, особливо їхня діяльність активізувалася після лютого 2022 р.

Інститути громадянського суспільства як суб'єкти забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, зокрема громадські об'єднання та фонди, неприбуткові організації, утворюють підґрунтя громадянського суспільства, формулюючи його сутність та зміст. Інститути громадянського суспільства мають сприяти зростанню національної правосвідомості громадян, формуванню їхньої політичної і правової культури, прагненню реалізувати свій потенціал. Однак у своєму функціонуванні щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб інститути громадянського суспільства не ставлять перед собою високі цілі – їхнє першочергове завдання полягає у захисті базових прав ВПО, допомозі у вирішенні нагальних соціально-економічних питань, проблем асиміляції на новому місці, політичної інтеграції з метою доступу до місцевих ресурсів [6, с. 34; 18; 19]. З одного боку, із зазначеним вище твердженням можна погодитися, з іншого – слід пояснити, що такий стан речей викликаний потребою комплексної роботи з українським суспільством у напрямі сприйняття себе як найвищої соціальної цінності. Без підтримки держави та місцевого самоврядування виконати це завдання досить складно, особливо якщо не лише немає підтримки, а й присутній «стримуючий чинник».

Висновки. Інститути громадянського суспільства виступають ваговою складовою у забезпеченні прав людини і громадянина в Україні. Активне функціонування інститутів громадянського суспільства свідчить про розвиток держави як демократичної та правової. Особливу роль інститути громадянського суспільства відіграють у процесі забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. Здатність до самоорганізації громадськості в Україні виявилася та продовжила утверджуватися ще у 90-х рр. минулого століття. Вміння самоорганізовуватися стало вирішальним чинником для України у лютому 2022 р. Оперативність у наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам якісно відобразилася у непередбачувані та надскладні для українського суспільства періоди.

Наразі можна констатувати про відсутність комплексних досліджень та, відповідно, потребу у проведенні наукових розвідок щодо місця інститутів громадянського суспільства у забезпеченні прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні. Також перспективним і практично важливим напрямом для наукового осмислення є розкриття ролі та механізмів впровадження і реалізації інституту медіації у вирішенні спірних ситуацій між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства, особливо в умовах воєнного стану. Не менш актуальним цей напрям буде і в повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Україна пододала кризовий поріг за кількістю ВПО: Верещук уточнила цифри. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/society/vereshchuk-utochnila-skilki-vpo-zareyestrovano-v-ukrajini-v-berezni-12167304.html>.
2. Боняк В. О., Чепік-Трегубенко О. С. Взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства в аспекті захисту прав внутрішньо переміщених осіб. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 14–21.
3. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Напрями та механізми участі інститутів громадянського суспільства у створенні захищеного простору внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Український соціум*. 2018. № 4. С. 53–69.
4. Коршун А. А. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб: теоретико-правовий аспект : дис. ... д-ра філос. : 081 Право. Дніпро, 2021. 259 с.
5. Наливайко Л. Р., Коршун А. А. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб: теорія та практика : монографія. Київ : Хай-Тек Прес, 2023. 192 с.
6. Кошляк Н. Е. Система інститутів громадянського суспільства як суб'єкти забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. *Київський часопис права*. 2022. № 1. С. 33–38.
7. Koshliak N. E. Concepts and Types of Civil Society Institutions as Subjects of Guaranteeing the Rights of Internally Displaced Persons. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2022. № 4. P. 81–88.
8. Kononenko V., Yaremenko O., Zinko Y., Lapshin S., Ostapenko O. Formation of civil society in Ukraine in the post-soviet period. *Amazonia Investiga*. 2023. № 12 (65). P. 131–140. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.13>.
9. Minakova Ye., Nalyvaiko I. Public participation in the mechanism of prevention and anti-corruption in Ukraine. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 7 (51). P. 167–173.
10. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. № 487/2021. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>.

11. Мірко Н., Ладонько Л. Міжнародне волонтерство та розвиток громадського сектору. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. № 6. С. 128–140.

12. Мохнюк Р. С. Інститути громадянського суспільства у процесі реалізації євроінтеграційної політики. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 4. С. 26–33.

13. Гомоляко О. В. Концептуальне розуміння взаємодії громадянського суспільства і влади при формуванні публічної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 149–154.

14. Підкуркова І. В. Права і свободи людини як показник зрілості громадянського суспільства. *Гілея*. 2014. Вип. 90. С. 359–362.

15. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність : монографія. Харків : Право, 2008. 288 с.

16. Nalyvaiko L., Chepik-Tregubenko O. Main Directions of Effective Interaction of Public Authorities and Institutes of Civil Society // *Legislation of EU countries: history, shortcomings and prospects for the development : collective monograph*. Frankfurt (Oder) : Izdavnictva «Baltija Publishing», 2019. 360 p. P. 197–214.

17. Разметаєва Ю. С. Права людини як основа інституцій громадянського суспільства. *Проблеми законності*. 2013. Вип. 123. С. 10–22.

18. Nalyvaiko L., Chepik-Tregubenko O. Ensuring the electoral rights of internally displaced persons in local elections: problems of theory and practice. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 59–63.

19. Leheza Y., Nalyvaiko L., Sachko O., Shcherbyna V., Chepik-Trehubenko O. Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern globalization transformations. *Ius Humani. Law Journal*. 2022. № 11 (2). P. 55–79. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v11i2.312>.

Надійшла до редакції 13.12.2023

References

1. Ukraine podolala kryzovyi porih za kilkistiu VPO: Vereshchuk utochnyla tsyfyry [Ukraine overcame the crisis threshold in terms of the number of IDPs: Vereshchuk clarified the figures]. *UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/society/vereshchuk-utochnila-skilki-vpo-zareyestrovano-v-ukrajini-v-berezni-12167304.html>. [in Ukr.].

2. Boniak, V. O., Chepik-Trehubenko, O. S. (2023) Vzaiemodiia orhaniv publichnoi vlady ta instytutiv hromadianskoho suspilstva v aspekti zakhystu prav vnutrishno peremishchenykh osib [Interaction of public authorities and institutions of civil society in the aspect of protecting the rights of internally displaced persons]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2, pp. 14–21. [in Ukr.].

3. Pankova, O. V., Kasperovych, O. Yu. (2018) Napriamy ta mekhanizmy uchasti instytutiv hromadianskoho suspilstva u stvorenni zakhyshchenoho prostoru vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Directions and mechanisms of participation of civil society institutions in creating a protected space for internally displaced persons in Ukraine]. *Ukrainskyi sotsium*. № 4, pp. 53–69. [in Ukr.].

4. Korshun, A. A. (2021) Pravovyi status vnutrishno peremishchenykh osib: teoretyko-pravovyi aspekt [Legal status of internally displaced persons: theoretical and legal aspect] : dys. ... d-ra filos. : 081 Pravo. Dnipro. 259 p. [in Ukr.].

5. Nalyvaiko, L. R., Korshun, A. A. (2023) Pravovyi status vnutrishno peremishchenykh osib: teoriia ta praktyka [Legal status of internally displaced persons: theory and practice] : monohrafiia. Kyiv : Khai-Tek Pres. 192 p. [in Ukr.].

6. Koshliak, N. E. (2022) Systema instytutiv hromadianskoho suspilstva yak subiekty zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib [The system of civil society institutions as subjects of ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons]. *Kyivskiy chasopys prava*. № 1, pp. 33–38. [in Ukr.].

7. Koshliak, N. E. (2022) Concepts and Types of Civil Society Institutions as Subjects of Guaranteeing the Rights of Internally Displaced Persons. *Visegrad Journal on Human Rights*. № 4, pp. 81–88.

8. Kononenko, V., Yaremenko, O., Zinko, Y., Lapshin, S., Ostapenko, O. (2023) Formation of civil society in Ukraine in the post-soviet period. *Amazonia Investiga*. № 12 (65), pp. 131–140. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.13>.

9. Minakova, Ye., Nalyvaiko, I. (2022) Public participation in the mechanism of prevention and anti-corruption in Ukraine. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 7 (51), pp. 167–173.

10. Pro Natsionalnu stratehiu spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2021–2026 roky [About the National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2021–2026] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27 veresnia 2021 r. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>. [in Ukr.].

11. Mirko, N., Ladonko, L. (2023) Mizhnarodne volonterstvo ta rozvytok hromadskoho sektoru [International volunteering and development of the public sector]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika,*

finansy, pravo. № 6, pp. 128–140. [in Ukr.].

12. Mokhniuk, R. S. (2021) Instytuty hromadianskoho suspilstva u protsesi realizatsii yevrointehratsiinoi polityky [Institutes of civil society in the process of implementation of the European integration policy]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. № 4, pp. 26–33. [in Ukr.].

13. Homoliako, O. V. (2021) Kontseptualne rozuminnia vzaiemodii hromadianskoho suspilstva i vlady pry formuvanni publichnoi polityky [Conceptual understanding of the interaction of civil society and government in the formation of public policy]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 1, pp. 149–154. [in Ukr.].

14. Pidkurkova, I. V. (2014) Prava i svobody liudyny yak pokaznyk zrilosti hromadianskoho suspilstva [Human rights and freedoms as an indicator of the maturity of civil society]. *Hileia*. Vyp. 90, pp. 359–362. [in Ukr.].

15. Kalynovskyi, Yu. Yu. (2008) Pravovidomist ukrainskoho suspilstva: geneza ta suchasnist [Legal awareness of Ukrainian society: genesis and modernity] : monohrafiia. Kharkiv : Pravo. 288 p. [in Ukr.].

16. Nalyvaiko, L., Chepik-Tregubenko, O. (2019) Main Directions of Effective Interaction of Public Authorities and Institutes of Civil Society // Legislation of EU countries: history, shortcomings and prospects for the development : collective monograph. Frankfurt (Oder) : Izdavnictva «Baltija Publishing». 360 p., pp. 197–214.

17. Razmietaieva, Yu. S. (2013) Prava liudyny yak osnova instytuttsii hromadianskoho suspilstva [Human rights as the basis of civil society institutions]. *Problemy zakonnosti*. Issue 123, pp. 10–22. [in Ukr.].

18. Nalyvayko, L., Chepik-Tregubenko, O. (2018) Ensuring the electoral rights of internally displaced persons in local elections: problems of theory and practice. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2, pp. 59–63.

19. Leheza, Y., Nalyvaiko, L., Sachko, O., Shcherbyna, V., Chepik-Trehubenko, O. (2022) Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern globalization transformations. *Ius Humani. Law Journal*. № 11 (2), pp. 55–79. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v11i2.312>.

ABSTRACT

Olha Chepik-Trehubenko. Civil society institutions in ensuring the rights of internally displaced persons in Ukraine. The article reveals the role of civil society institutions in ensuring the rights of internally displaced persons in Ukraine under martial law. It was emphasized that at the current stage of the development of the Ukrainian state, the continuation of law-making and state-building transformations is possible, including, thanks to the active position of Ukrainian citizens and their activities through various organizations. Civil society institutions today occupy a special place in ensuring the rights of internally displaced persons.

It was noted that the activity of individual citizens to develop a democratic, legal state became the basis for the development of civil society in Ukraine and made it possible at the current stage to work intensively and self-organize in unpredictable and difficult times for Ukrainian society. It is emphasized that the self-organization of society is one of the key factors in the development of civil society.

It is emphasized that the main task of public authorities is to avoid interference in the functioning of civil society institutions and their organization (except, of course, when the actions of public organizations are illegal), and to support the necessary initiatives, especially now, in the conditions of martial law, when it is difficult for all citizens of the state, and for internally displaced persons due to the forced abandonment of their permanent place of residence, it is doubly difficult. In the conditions of martial law, volunteers played a special place among public movements.

The lack of comprehensive research and, accordingly, the need to conduct scientific research on the place of civil society institutions in ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons in Ukraine in the conditions of martial law and the post-war period were emphasized. Also, revealing the role and mechanisms of implementation and implementation of the institution of mediation in resolving controversial situations between public authorities and institutions of civil society is also a promising and practically important direction for scientific understanding.

Keywords: *man and citizen, internally displaced persons, ensuring rights and freedoms, institutions of civil society, public authorities, martial law.*